

ISSAI 12-Vrijednost i koristi VRI – pokretanje promjena u životima građana

12.11.2014 | Zakoni i akta

ISSAI 12-Vrijednost i koristi VRI – pokretanje promjena u životima građana

PREAMBULA

1. Revizija javnog sektora koju obavljaju VRI predstavlja važan faktor u pokretanju promjena u životima građana. Revizija vladinih institucija i organa državne uprave ima pozitivan uticaj na povjerenje u društvu jer fokusira pažnju čuvara javnog novca da paze na način na koji troše javna sredstva. Ovakva svijest potiče poželjne vrijednosti i podržava mehanizme odgovornosti što zauzvrat dovodi do donošenja boljih odluka. Nakon što se objave rezultati revizije, građani imaju pravo da traže odgovornost čuvara javnog novca. VRI na ovaj način promovišu efikasnost, odgovornost, efektivnost i transparentnost javne uprave.[1] Neovisna, efektivna i kredibilna VRI je stoga ključna komponenta demokratskog sistema u kojem odgovornost, transparentnost i integritet predstavljaju neodvojivi dio stabilne demokratije.
2. U demokratskom društvu, strukture se stvaraju i izabrani predstavnici ovlašćuju da provode volju naroda i da djeluju u njihovo ime putem organa zakonodavne i izvršne vlasti. Faktor rizika koji je potrebno uzeti u obzir pri stvaranju demokratskih institucija je taj da se vlast i resursi mogu neprimjereno koristiti ili zloupotrebjavati uslijed čega dolazi do ugrožavanja povjerenja što može potkopati suštinu demokratskog sistema. Zbog toga je ključno da građani jedne zemlje mogu zahtijevati odgovornost od svojih predstavnika. Demokratski izabrani predstavnici se mogu držati odgovornima samo ukoliko i oni sami mogu zahtijevati odgovornost od onih koji provode njihove odluke. Kao što je to navedeno u Limskoj deklaraciji[2], važan dio ciklusa odgovornosti predstavlja neovisna, efektivna i kredibilna VRI koja ima zadatak da ispituje upravljanje i upotrebu javnih resursa.
3. Djelovanje u javnom interesu stavlja dodatnu odgovornost na VRI da demonstriraju svoju konstantnu važnost za građane, parlament i ostale učesnike[3]. VRI mogu pokazati svoju važnost propisnim odgovaranjem na izazove građana, očekivanja različitih učesnika, nove rizike i promjenljiva okruženja u kojima se odvijaju revizije. Pored toga, jako je važno da VRI vode smislen i efektivan dijalog sa relevantnim učesnicima o tome na koji način rad VRI može doprinijeti unaprjeđenju javnog sektora. Ovime VRI postaju kredibilan izvor neovisnog i objektivnog uvida doprinoseći pozitivnim promjenama u javnom sektoru.
4. Kako bi bile u stanju da ispune svoje obaveze i osiguraju svoju potencijalnu vrijednost za građane, VRI treba da se smatraju dostojnim povjerenja. VRI mogu zaslužiti povjerenje samo ukoliko se o njima samima objektivno misli da su kredibilne, kompetentne i neovisne i da za svoj rad mogu odgovarati. Kako bi se to i postiglo, VRI mora biti uzorna institucija koja postavlja primjer iz kojeg ostale institucije javnog sektora i šire revizorske profesije mogu učiti.
5. Principi sadržani u ovom dokumentu izrađeni su u skladu sa temeljnim očekivanjem da VRI svojim radom donesu promjene u živote građana. Stepem do kojih VRI mogu proizvesti promjene u životima građana zavisi od VRI i to od:
  1. Jačanja odgovornosti, integriteta i transparentnosti državnih i javnih organa
  2. Demonstriranja stalne važnosti za građane, parlament i ostale učesnike;

3. Davanjem primjera uzornog poslovanja.

6. VRI posluju u skladu sa različitim mandatima i modelima. Međutim, ovi ciljevi i principi imaju za cilj da VRI nastoje i da ih se osposobi da komuniciraju i promoviraju vrijednost i koristi koje one mogu donijeti u demokratsko društvo i odgovornost u svojim zemljama. Principi se jednako primjenjuju i na osoblje VRI i na one koji rade u ime VRI[4]. VRI se pozivaju na njihovu primjenu i procjenu usklađenosti svog poslovanja sa ovim odredbama na način koji najviše odgovara okruženju u kojem one djeluju.

JACANJE ODGOVORNOSTI, TRANSPARENTNOSTI I INTEGRITETA DRŽAVNIH I JAVNIH ORGANA

Kako bi izabrani zvaničnici djelovali u najboljem interesu građana koje predstavljaju, organi javne uprave moraju propisno odgovarati za upravljanje i upotrebu javnih resursa. VRI jačaju odgovornost, transparentnost i integritet neovisnim revidiranjem poslovanja javnog sektora i izvještavanjem o nalazima revizije. Ovime se omogućava onima koji su zaduženi za upravljanje u javnom sektoru da ispunjavaju svoje odgovornosti, u skladu sa nalazima i preporukama revizije i poduzimanjem odgovarajućih korektivnih mjera, i time zatvaraju ciklus odgovornosti.

PRINCIP 1: Očuvanje neovisnosti VRI[5]

1. VRI treba da nastoje da promoviraju, osiguravaju i održavaju odgovarajući i efektivan ustavni, statutarni i zakonski okvir.
2. VRI treba da nastoje da očuvaju neovisnost svojih rukovodilaca i članova (kolegijalno uređenih institucija), uključujući i sigurnost mandata i zakonski imunitet, u skladu sa primjenljivim zakonskim aktima, koji rezultiraju redovnim obavljanjem svojih dužnosti.
3. VRI treba da iskoriste svoje mandate i diskreciju u obavljanju svojih zadataka i odgovornosti s ciljem unaprjeđenja upravljanja javnim sredstvima.
4. VRI treba da imaju neograničena prava u pogledu pristupa svim neophodnim informacijama, s ciljem propisnog obavljanja svojih zakonskih dužnosti.
5. VRI treba da koriste svoja prava i obaveze da o svom radu neovisno izvještavaju.
6. VRI treba da imaju slobodu da odlučuju o sadržaju i vremenskim okvirima svojih izvještaja.
7. VRI treba da imaju uspostavljene procedure za praćenje (follow-up) revizionih nalaza i preporuka.
8. VRI treba da nastoje da održe finansijsku i menadžersku ili administrativnu autonomiju i odgovarajuće ljudske, materijalne i finansijske resurse.
9. VRI treba da izvještavaju o svim pitanjima koje mogu uticati na njihovo obavljanje svojih dužnosti u skladu sa mandatima i/ili zakonskim okvirima.

PRINCIP 2: Obavljanje revizija s ciljem osiguravanja odgovornosti vlade i javnih subjekata za upravljanje i upotrebu javnih resursa

1. VRI treba da, u skladu sa svojim mandatima i primjenljivim profesionalnim standardima, obavljaju neku od ili sve vrste dole navedenih revizija:
  1. Revizije finansijskih[6] i, u zavisnosti od značaja, nefinansijskih informacija
  2. Revizija učinka[7]
  3. Revizije usklađenosti sa primjenljivim propisima[8]
2. VRI također mogu, u skladu sa svojim mandatima, obavljati i druge vrste poslova, npr. sudski pregled ili istraživanje upotrebe javnih resursa ili pitanja od javnog interesa[9].
3. VRI treba da na odgovarajući način odgovore, a u skladu sa svojim mandatima, na rizike od neprimjerenog finansijskog upravljanja, prevare i korupcije.
4. VRI treba da podnose izvještaje o reviziji, u skladu sa svojim mandatima, zakonodavnoj vlasti ili drugom nadležnom državnom organu.

PRINCIP 3: Omogućiti da rukovodeći u javnom sektoru obavljaju svoje dužnosti u pogledu realizacije revizionih nalaza i preporuka i poduzimanja odgovarajućih korektivnih mjera

1. VRI treba da osiguraju dobru komunikaciju sa subjektima revizije i ostalim povezanim učesnicima i kvalitetno ih informišu tokom procesa revizije o pitanjima koja proizilaze iz rada VRI.
2. VRI treba da, u skladu sa svojim mandatima, zakonodavnoj vlasti, njenim komisijama, rukovodstvu revidiranih institucija i upravnim odborima dostavljaju relevantne, objektivne i blagovremene informacije.
3. VRI treba da analiziraju svoje pojedinačne izvještaje o reviziji kako bi utvrdile teme, zajedničke nalaze, trendove, uzroke i preporuke revizije, i iste prodiskutirali sa ključnim učesnicima.
4. VRI treba da, bez ugrožavanja svoje neovisnosti, predlaže način na koji se njeni nalazi i mišljenja mogu iskoristiti na najbolji mogući način, npr. putem davanja smjernica dobrih praksi.
5. VRI treba da izgrade profesionalne odnose sa nadležnim nadzornim komisijama zakonodavne vlasti i rukovodstvom subjekata revizije i upravnim odborima kako bi im pomogli u razumijevanju izvještaja o reviziji i zaključaka i poduzimanju odgovarajućih mjera.
6. VRI treba da izvještavaju o propratnim mjerama poduzetim u vezi sa njihovim preporukama.

PRINCIP 4: Izvještavanje o rezultatima revizije čime se doprinosi osnaživanju javnosti za zahtijevanje odgovornosti od vlade i javnih subjekata

1. VRI treba da izvještava o objektivnim informacijama na jednostavan i jasan način, koristeći se jezikom kojeg razumiju svi učesnici.
2. Izvještaji VRI treba da su dostupni javnosti blagovremeno.[10]
3. VRI treba da svim učesnicima omoguće pristup svojim izvještajima uz pomoć odgovarajućih komunikacijskim alata.[11]

DEMONSTRIRANJE KONTINUIRANE VAŽNE ULOGE ZA GRAĐANE, PARLAMENT I OSTALE UČESNIKE

VRI demonstriraju kontinuiranu relevantnost odgovaranjem na izazove građana, očekivanja različitih učesnika, i nove rizike i promjene u okruženju u kojem se provode revizije. Nadalje, kako bi služile kao vjerodostojan glas pozitivnih promjena, bitno je da VRI imaju dobro razumijevanje dešavanja u širem javnom sektoru i te da vode smislen dijalog sa učesnicima o načinu na koji rad VRI može doprinijeti razvoju javnog sektora.

PRINCIP 5: Odgovor na promjene u okruženju i rizike koji nastaju

1. VRI treba da su svjesne očekivanja učesnika i na ta očekivanja treba da odgovore na odgovarajući način, blagovremeno i bez ugrožavanja svoje neovisnosti.
2. Pri izradi svojih programa rada, VRI trebaju, tamo gdje je to moguće, da u obzir uzmu i ključne probleme sa kojima se društvo suočava.
3. VRI treba da ocijene promjenljive rizike i rizike koji se pojavljuju u revizionom okruženju i na njih blagovremeno odgovore, npr. promoviranjem mehanizama za rješavanje neprimjerenosti finansijskog upravljanja, prevara i korupcije.
4. VRI treba da osiguraju da se, koliko je to moguće, očekivanja učesnika i rizici koji se pojavljuju uključe u strateške, poslovne i revizione planove.
5. VRI treba da su upućene u aktualna dešavanja o kojima se raspravlja na domaćim i međunarodnim forumima i u istima, prema potrebama, učestvovati.
6. VRI treba da uspostave mehanizme za prikupljanje informacija, donošenje odluka i ocjenu učinka kako bi ojačala nivo relevantnosti prema učesnicima.

PRINCIP 6: Efektivna komunikacija sa učesnicima

1. VRI treba da komuniciraju na način koji povećava znanje i razumijevanje učesnika uloge i odgovornosti VRI kao neovisnog revizora javnog sektora.
2. Komunikacija koju vrše VRI treba da doprinese svijesti učesnika o potrebi za transparentnošću i odgovornošću u javnom sektoru.
3. VRI treba da komuniciraju sa učesnicima s ciljem osiguranja razumijevanja rada i rezultata revizije.

4. VRI treba da uspostave odgovarajuću interakciju sa medijima kako bi se osigurala komunikacija sa građanima.[12]
5. VRI treba da sarađuju sa učesnicima, uzimajući u obzir različitost njihovih uloga, i sagledavaju njihove stavove, bez ugrožavanja svoje neovisnosti.
6. VRI treba da vrše periodičnu procjenu toga da li učesnici vjeruju u efektivnost komunikacije od strane VRI.

PRINCIP 7: Kredibilan izvor neovisnog i objektivnog uvida i smjernica za postizanje pozitivnih promjena u javnom sektoru

1. Rad VRI se treba zasnivati na neovisnoj profesionalnoj prosudbi te pouzdanoj i čvrstoj analizi.
2. VRI treba da doprinesu raspravama u smjeru unaprjeđenja u javnom sektoru bez ugrožavanja njihove neovisnosti.
3. Kao aktivni partneri u profesiji revizije javnog sektora na državnom i međunarodnom nivou, VRI treba da koriste svoja znanja i uvide kako bi zagovarale reforme javne uprave, npr. u oblasti javnog finansijskog upravljanja.
4. VRI treba da periodično ispituju da li učesnici prepoznaju efektivnost VRI i njen doprinos unaprjeđenjima u javnom sektoru.
5. VRI treba da na međunarodnom nivou sarađuju unutar INTOSAI-a, kao i sa drugim relevantnim profesionalnim organizacijama s ciljem promoviranja uloge zajednice VRI u rješavanju globalnih pitanja vezanih za reviziju, računovodstvo i odgovornost javnog sektora.

PRIMJER UZORNE ORGANIZACIJE

VRI moraju biti dostojne povjerenja. Njihova kredibilnost zavisi od stepena u kojem se na VRI gleda kao na neovisne kompetentne i javno odgovorne za svoje poslovanje. Kako bi se to i postiglo, VRI moraju predstavljati primjer uzorne organizacije.

PRINCIP 8: Osiguravanje transparentnosti i odgovornosti rada VRI[13]

1. VRI svoje dužnosti treba da obavljaju na način koji osigurava odgovornost, transparentnost i dobro javno upravljanje.
2. VRI treba da javnost upoznaju sa svojim mandatom, odgovornostima, misijom i strategijom.
3. VRI treba da koriste, u skladu sa okolnostima, revizione standarde[14], procese i metode koji su objektivni i transparentni, te da učesnicima obznane koje standarde i metode koriste.
4. VRI treba da svoje poslovanje obavljaju na ekonomičan, efektivan i efikasan način, u skladu sa zakonima i propisima, te da o tome javno, na odgovarajući način, izvještavaju.
5. VRI treba da su predmetom neovisnog eksternog pregleda, uključujući eksternu reviziju njihovog poslovanja, te da o izvještajima o takvom pregledu upoznaju učesnike.

PRINCIP 9: Osiguravanje dobrog upravljanja VRI

1. VRI treba da usvoje i poštuju principe dobrog upravljanja i o tome propisno izvještavaju.
2. Rad VRI treba biti predmetom periodičnog neovisnog pregleda, npr. kolegijalni pregled (peer review).
3. VRI treba da imaju odgovarajuće organizaciono upravljanje te da podržavaju strukturu koja će omogućiti procese dobrog upravljanja i zdrave prakse internih kontrola i rukovođenja.
4. VRI treba da redovno procjenjuju organizacijske rizike i to prate inicijativama za upravljanje rizicima koje će se na odgovarajući način implementirati i redovno nadgledati, npr. putem objektivne funkcije interne revizije.

PRINCIP 10: Primjena etičkog kodeksa VRI

1. VRI treba da primjenjuje etički kodeks[15] koji je u skladu sa njenim mandatom i odgovarajući za okolnosti u kojima VRI posluje, npr. Etički kodeks INTOSAI-a.[16]
2. VRI treba da primjenjuju visoke standarde integriteta i etike, npr. one koji su navedeni u kodeksu ponašanja.[17]

3. VRI treba da uspostave odgovarajuće politike i procese kako bi se osigurala svijest o i pridržavanje zahtjeva iz kodeksa ponašanja VRI.
4. VRI treba da objavi svoje temeljne vrijednosti i opredijeljenost za poštivanje profesionalnih etičkih zahtjeva.
5. VRI treba da primjenjuju svoje temeljne vrijednosti i opredijeljenost za poštivanje profesionalnih etičkih principa u svim aspektima svog rada, kako bi predstavljale primjer ostalima.

PRINCIP 11: Nastojanje ka postizanju visokog nivoa usluga i kvaliteta[18]

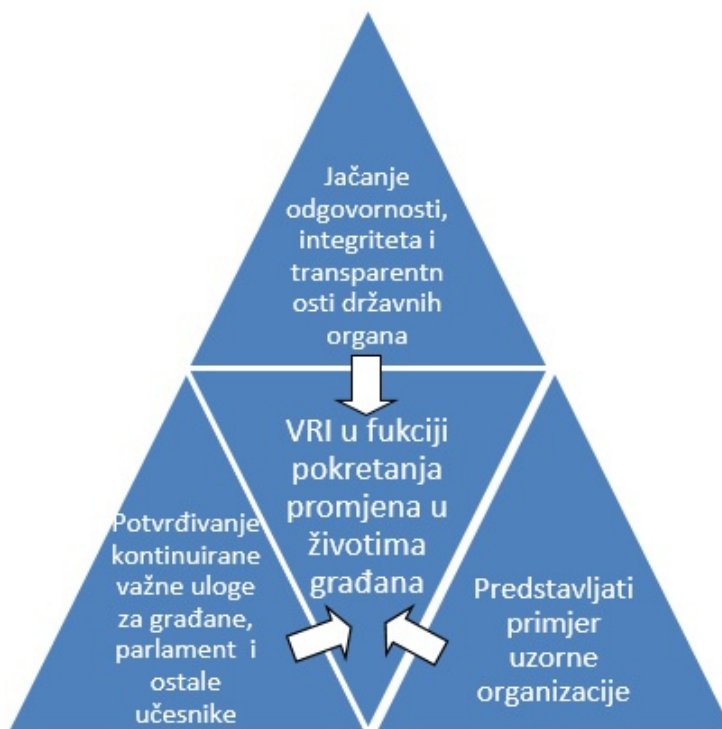
1. VRI treba da uspostave politike i procedure koje za cilj imaju podizanje interne kulture koja kvalitet prepoznaje kao ključni faktor u izvršavanju svih aspekata rada VRI.
2. Politikama i procedurama VRI potrebno je od osoblja i svih ostalih strana koje obavljaju posao u ime VRI zahtijevati pridržavanje primjenljivih etičkih principa.
3. Politikama i procedurama VRI potrebno je propisati to da će VRI obavljati samo onaj posao za koji je kompetentna.
4. VRI treba da imaju dovoljno odgovarajućih resursa za obavljanje zadataka u skladu sa važećim standardima i drugim zahtjevima, uključujući i blagovremenu dostupnost eksternih i neovisnih izvora savjetodavnih usluga kada je to neophodno.
5. Politike i procedure VRI treba da promovišu dosljednost kvaliteta njihovog rada i propišu odgovornosti za vršenje nadzora i pregleda.
6. VRI treba da uspostave proces monitoringa koji osigurava relevantnost, adekvatnost i efektivno djelovanje sistema kontrole kvaliteta VRI, uključujući i proces osiguravanja kvaliteta.

PRINCIP 12: Izgradnja kapaciteta putem promoviranja učenja i razmjene znanja

1. VRI treba da se zalažu da stalni profesionalni razvoj koji doprinosi kvalitetu pojedinca, tima i organizacije.
2. VRI treba da uspostave profesionalnu strategiju razvoja, uključujući i obuku, koja će se zasnivati na onom nivou kvalifikacija, iskustva i stručnosti koji je minimalno potreban za obavljanje zadataka VRI.
3. VRI treba da nastoje da osiguraju da njihovo osoblje posjeduje profesionalne kompetencije i podršku kolega i rukovodstva u obavljanju njihovih zadataka.
4. VRI treba da potiču razmjenu znanja i izgradnju kapaciteta usmjerenu ka postizanju rezultata rada.[19]
5. VRI treba da se oslanja na rad drugih organizacija, kao što su druge VRI i INTOSAI i relevantne regionalne radne grupe.
6. VRI treba da sarađuju unutar šireg spektra revizorske profesije s ciljem unaprjeđenja same profesije.
7. VRI treba da nastoje da učestvuju u INTOSAI aktivnostima i grade mreže sa ostalim VRI i drugim relevantnim institucijama kako bi bile u toku sa aktualnim pitanjima i promovirale razmjenu znanja koje će pomoći drugim VRI.

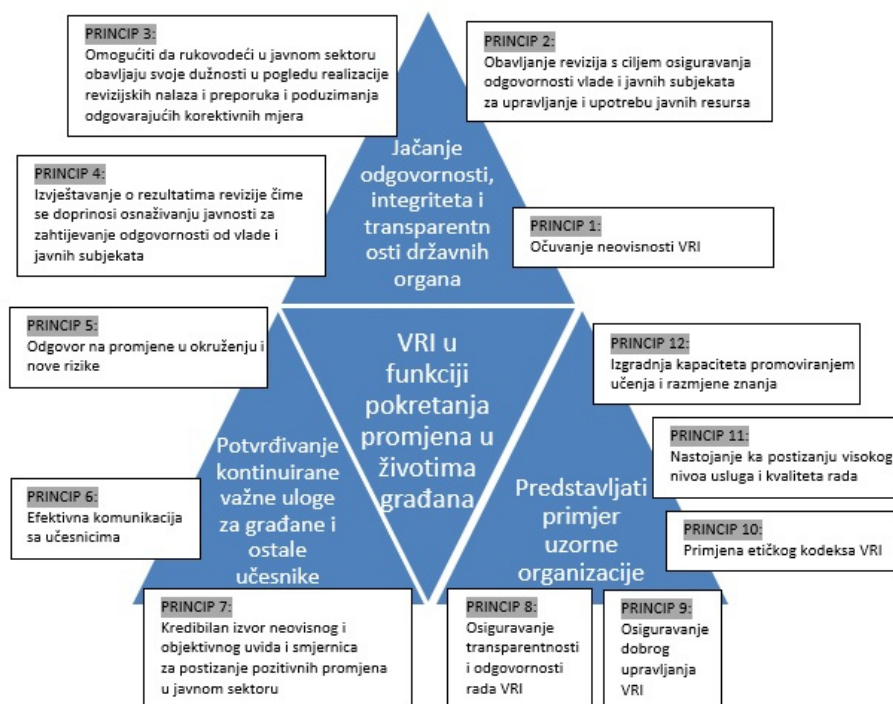
PRILOG A

Stepen u kojem su VRI u stanju da pokrenu promjena u životima građana zavisi od VRI:

PRILOG B

12 principa vrijednosti i koristi od VRI u vezi sa svakim od tri cilja su:

[1] Rezolucija A/66/209 Generalne skupštine UN

[2] ISSAI 1: Limska deklaracija

[3] Učesnici se mogu definirati kao osoba, grupa, organizacija, član ili sistem koji može uticati na ili na koje se može uticati djelovanjem, ciljevima i politikama državnih i javnih organa imaju uticaja.

Izvor: www.businessdictionary.com – prilagođeno VRI okruženju

[4] Dodatne informacije nudi ISSAI 20, princip 5.

[5] Dodatne smjernice se mogu naći u ISSAI 10 i UN rezoluciji broj A/66/209.

[6] ISSAI 200

[7] ISSAI 300

[8] Primjenljivi propisi podrazumijevaju zakone, propise i principe zdravog finansijskog upravljanja u javnom sektoru i ponašanja službenika javnog sektora; ISSAI 400

[9] Dodatne smjernice: ISSAI 10, principi 3 i 6.

[10] Dodatne smjernice se mogu naći u ISSAI 20 princip 8.

[11] Dodatne smjernice se mogu naći u ISSAI 20 princip 8.

[12] Dodatne smjernice se mogu naći u ISSAI 20 princip 8.

[13] Dodatne informacije nudi ISSAI 20.

[14] Revizijski standardi koji se koriste su zahtjevni u najmanju ruku onoliko koliko i osnovni principi revizije INTOSAI-a sadržani u Međunarodnim standardima vrhovnih institucija za reviziju

[15] Etički kodeks predstavlja sveobuhvatni dokument kojim se utvrđuju vrijednosti i principi koji treba da usmjeravaju svakodnevni rad revizora

[16] Dodatne smjernice nudi ISSAI 30

[17] Kodeks ponašanja je interni propis koji svaka VRI izrađuje u skladu sa okruženjem u kojem posluje, a koji uspostavlja institucionalne odredbe kojima se uređuje ponašanje revizora. Kodeks uključuje vrijednosti i principe sadržane u etičkom kodeksu. Dodatne smjernice nudi ISSAI 20, princip 4.

[18] Dodatne informacije nudi ISSAI 40.

[19] Dodatne smjernice nudi dokument "Izgradnja kapaciteta u vrhovnim institucijama za reviziju – Vodič"

ZAKONI I AKTA

- [Zakon o reviziji](#)
- [ISSAI okvir](#)
- [Parlament FBiH](#)